

De sociale functie van de kinderopvang: netwerken

Dirk Brants - VCOK

Situering van het thema

Werk maken van een betere toegankelijkheid van kinderopvangvoorzieningen is het kernthema van de sociale functie van kinderopvang. Uit onderzoek en ervaringen blijkt dat bepaalde doelgroepen uitvallen of ondervertegenwoordigd zijn in de kinderopvang. Niet omdat er geen nood zou zijn, wel omdat niet bedoelde drempels de toegang naar de voorzieningen verhinderen.

Om die potentiële gebruikers en de hindernissen die zij ervaren op te sporen, begin je het best met een verkenning van je werkingsgebied. Je sociale functie waarmaken doe je in stappen. Een eerste stap is oplossingen zoeken voor vraagstukken over het voorrangbeleid, het wachtlijstprobleem, de informatiedoorstroming,... Een oplossing kan pas werken als ze past in de context van je eigen voorziening.

Als je stilstaat bij mogelijke drempels wordt snel duidelijk dat je op sommige drempels geen invloed kunt uitoefenen als kinderopvangvoorziening (alleen). Bijvoorbeeld op het vlak van informatiedoorstroming: andere organisaties zijn beter geplaatst om informatie gepast te vertalen en aan de man te brengen.

Ervaring wijst ook uit dat doelgroepen zich niet zomaar spontaan aanbieden. Inloopteams, die laagdrempelig zijn, een aangepaste werking hebben en een grote kennis hebben over gezinnen in kansarmoede, bevestigen dat: "Wij gaan met onze koffer naar de plaatsen waar kansarmen zijn." Zij zetten dus zelf de eerste stap naar mensen uit kansengroepen in plaats van af te wachten tot zij naar de werking toestappen. Als kinderopvangvoorzieningen ervoor kiezen om te werken aan de toegankelijkheid voor doelgroepen is 'actief werven' een belangrijk aandachtspunt. Andere organisaties spelen hier een grote rol: voorzieningen hebben 'toeleiders' nodig, organisaties die als gezinnen uit de doelgroepen en de kinderopvang met elkaar verbinden.

Bovendien geeft de 'methodiek van de basisschakels' aan dat een breder beleid nodig is om bepaalde kansengroepen aan te spreken. Daarbij is het inschakelen van derden onvermijdelijk.

Naast het verkennen van je eigen context en het sleutelen aan betere voorwaarden, is er dus een bijkomende stap nodig: een netwerk tot stand brengen, waarin organisaties een rol krijgen als toeleider of als ondersteuning van een breder beleid voor je sociale functie. Anders gezegd: je hebt de buurt nodig om van kinderopvang een rijke ontmoetingsplaats te maken.

Methodiek van de basisschakels

Het buurtwerk is goed geplaatst om kinderopvang te inspireren in het werken met kansengroepen. De 'methodiek van de basisschakels' (H. Baert, De oorsprong van de methodiek basisschakels. Samenlevingsopbouw Cahier, 1994, p. 9) vormt een goede basis voor het werken met kansengroepen. Deze methodiek geeft een zestal peilers van een succesvolle werking. Elke werking met kansengroepen is het best gericht op:

- laagdrempeligheid en hoge toegankelijkheid
- werken in rechtstreekse betrokkenheid met de deelnemers
- preventieve en voorwaardenscheppende acties
- een multifunctionele en multi-aspectuele werking
- een individuele en groepsgerichte werking
- actieve werving en continue activering.

Het is de combinatie van deze zes peilers die de meeste kansen biedt voor een verbindende werking met kansengroepen. Om je toegankelijkheid te verbeteren volstaat het dus niet te focussen op het wegwerken van de zogenaamde drempels. Een breder beleid is nodig. Een voorziening op zich kan dit moeilijk alleen tot stand brengen. Netwerking lijkt hier de enige oplossing.

Laagdrempeligheid en toegankelijkheid vormen het centrale thema van de sociale functie. Dat is uitgebreid aangetoond in de lezing 'De sociale functie van de kinderopvang: een uitdaging tot meer kwaliteit'. *Werken in rechtstreekse betrokkenheid met de deelnemers en een individuele en groepsgerichte werking* zijn aspecten van elk goed ouderbeleid. Ook die thema's komen kort aan bod in de eerste lezing (thema Diversiteit en ouderbeleid) en worden goed geïllustreerd in de dvd *Wiegelied voor Hamza*. Kinderopvang wordt hierin gedefinieerd als ontmoetingsruimte. Bij het realiseren van deze ontmoetingsruimte is er ook plaats voor *preventieve acties*, zoals bijvoorbeeld laagdrempelige opvoedingsondersteuning. De twee laatste aspecten (*een multifunctionele en multi-aspectuele werking* en de *actieve werving en continue activering*) zijn van belang in de context van netwerking.

Een multifunctionele en multi-aspectuele werking

In de meeste kinderopvangvoorzieningen is dit een nieuwe ingangspoort om de werking uit te bouwen. In essentie betekent het: meer aanbieden dan kinderopvang alleen. Naast opvang is er ook plaats voor animatie, vorming en andere dienstverlening. Zo'n multifunctionele en multi-aspectuele werking is belangrijk om zich meer met kansengroepen te verbinden. Om dit mogelijk te maken is een voorziening aangewezen op anderen. In de dvd *Wiegelied voor Hamza* wordt deze benadering zichtbaar in de werking van de 'Integrated Centres' (Birmingham).

Inspiratie om multi-aspectueel te werken is ook te vinden bij de oudercrèches in Frankrijk. Oudercrèches zien hun rol veel breder dan alleen de opvang van jonge kinderen. Het zijn in de eerste plaats maatschappelijke projecten die, via het samen opvoeden in een crèche, de samenhang binnen de lokale gemeenschap willen vergroten. Oudercrèches zijn dus sterk betrokken bij wat er in de onmiddellijke omgeving gebeurt. Sleutelfiguren uit de wijk of in het dorp worden uitgenodigd in de crèche. Zij kunnen met de ouders en begeleidsters een probleem van de buurt of het dorp bespreken. Of de crèche vraagt hen om inbreng. Lokale kunstenaars worden uitgenodigd om samen met de ouders en de kinderen te kleien of te schilderen.

De oudercrèches geloven er sterk in dat culturele activiteiten de ouders van verschillende achtergrond, klasse of cultuur kunnen samenbrengen. Via schilderen, tekenen, zingen of vertellen gaan volwassenen de verschillen die tussen hen bestaan als iets positiefs ervaren en niet als een probleem. In de oudercrèches komen regelmatig muzikanten uit de buurt. Ze beperken zich niet tot typische muziek voor kleine kinderen. Het belangrijkste is dat ouders en kinderen samen muziek beleven. Hetzelfde geldt voor andere kunstvormen.

Maar ook dichterbij huis bestaan er inspirerende initiatieven.

In samenwerking met Artforum (de landelijke jeugdendienst rond kunst voor kinderen en jongeren) organiseerden we het fotoproject Klikklak. De kinderen leerden onder begeleiding van een fotograaf foto's maken van de kinderen in de buurt. Ze kregen een fototoestel mee naar huis waarmee ze ook de diverse thuisculturen in beeld brachten. Het project werd afgerond met een fototentoonstelling voor kinderen, ouders en buurtbewoners. (Kinderwerking Fabota, Leuven)

Elmer Zuid heeft verschillende samenwerkingsinitiatieven opgezet in de buurt. Zo werken we al enkele jaren samen met het sociaal-artistisch atelier Beeldenstorm. Een kunstenaar komt om de twee weken met de oudste kinderen kunstzinnig experimenteren. Foto's van het proces stellen we tentoon in de inkomhal. (Elmer, Brussel)

Om een multifunctionele en multi-aspectuele werking mogelijk te maken zijn voorzieningen uit de kinderopvang aangewezen op netwerken met andere organisaties. Alleen zo ontstaat een duurzame manier van verbindend werken met kansengroepen.

Continue activering

De *actieve werving en continue activering* is misschien wel het minst vertrouwde aspect voor de werking van kinderopvanginitiatieven. De praktijk geeft aan dat kansengroepen zich niet zomaar aandienen. De inloopteams die zelf contact zoeken met potentiële ouders zijn hiervan het beste bewijs. Maar ook getuigenissen uit het buurtwerk en opvanginitiatieven getuigen hiervan.

De buurtwerking organiseert jaarlijks een fietstocht met ouders en kinderen. Een papa, sterk betrokken bij de voorbereiding, wil zeker meedoen. Op de dag zelf komt hij echter niet opdagen. Doorgaans zijn organisaties dan geneigd om te vertrekken met diegenen die wel aanwezig zijn. In het buurtwerk fietsen we vlak voor het vertrek toch even langs papa om te vragen of hij niet meewil. Hij blijkt de datum uit het oog te zijn verloren en graag te willen deelnemen. Uiteindelijk gaat hij met veel zin mee en zegt hij nadien dat het hem deugd heeft gedaan.

Een kinderdagverblijf gaat in op een vraag van de sociaal verpleegkundige van Kind en Gezin om urgentieopvang: een kind met eetproblemen moet dringend opgenomen worden. Het gezin lijkt kansarm en bij opvoedingsvragen weet mama niet wat te doen. Tijdens de intake en de gesprekken nadien blijkt al snel dat haar aanpak in bepaalde situaties ondoeltreffend is of dat ze te hoge verwachtingen koestert voor de leeftijd van haar kind. Twee weken loopt het in de kribbe goed: het kind begint beter te eten. Tot plots moeder en kind zonder aanwijsbare reden niet meer komen opdagen. Na een week meldt de verantwoordelijke dit aan de sociaalverpleegkundige, die de mama aanspreekt. Uiteindelijk komt ze terug naar de opvang, waar het kind warm onthaald wordt.

Willen voorzieningen hun sociale functie realiseren, dan moet er ook aandacht gaan naar het verbindend werken. Dit betekent (onder andere) dat je ouders uit kansengroepen voortdurend aanmoedigt tot participatie. Om deze verbinding blijvend te ondersteunen is het goed om de kinderopvangvoorziening te laten uitgroeien tot een *enabling niche*. (zie later)

Actief werven

Zelfs als de drempels die de toegang tot kinderopvang bemoeilijken geminimaliseerd zijn, blijft de stap naar kinderopvang niet evident. Kinderopvangvoorzieningen hebben dan ook een beleid nodig voor de 'toeleiding' van ouders uit kansengroepen.

In de hulpverlening vinden we een aanknopingspunt om hierover na te denken. *Outreachment* is een term uit de hulpverlening en betekent: als beroepsbeoefenaar actief naar buiten treden om contact te leggen met potentiële klanten om pro-actief mogelijke problemen te voorkomen of te minimaliseren. In de psychiatrie houdt dat in dat een mobiel team psychiatrische zorg aanbiedt in de thuissituatie om een opname te voorkomen. Gelijkaardige interventies bestaan bij verslaving en jeugddelinquentie. In de hulpverlening wordt deze methode gebruikt omdat ze laagdrempelig is en het minst ingrijpend als interventie. Het is een handelingsmodel dat aansluit bij ons verhaal: actief naar buiten treden om potentiële doelgroepen aan te spreken.

Dat je bepaalde doelgroepen actief moet aangespreken om de weg naar kinderopvang te vinden, is een aspect van de sociale functie dat voor de meeste voorzieningen nieuw en ongekend terrein is. Het zou een verkeerde interpretatie zijn, mocht dit actieve werven worden begrepen als 'gaan ronselen'. Het gaat erom dat je gepaste en heldere informatie tot bij de kansengroepen brengt, zicht krijgt op hun opvangnood en oplossingen hiervoor aanreikt. Zonder die 'actieve inbreng' zouden ze die wegen niet zomaar zien en kunnen gebruiken.

In de huidige context is zoiets voor kinderopvangvoorzieningen alleen een onmogelijke opdracht. Vandaar het belang om te netwerken met organisaties die hiertoe beter geplaatst zijn en korter bij de doelgroepouders staan. Deze 'toeleiders' hebben een zicht op de opvangnood van ouders die zich in hun werking aandienen en kunnen potentiële gebruikers naar de kinderopvang leiden. Daarvoor moeten ze vooraf goede informatie krijgen en goede afspraken maken met de voorziening.

Het uitbouwen van dergelijke netwerken kan pas functioneren als de kinderopvangvoorziening zelf ook de werking zo laagdrempelig mogelijk maakt.

Toeleiders

Wie zijn de toeleiders en wat kunnen ze betekenen?

Toeleiders zijn sociale netwerken en dienstverleningen in het werkingsgebied die de doelgroepen kennen en rechtstreeks met hen werken. Zij ondersteunen kansengroepen, geven hen een platform en/of verenigen ze. Concreet gaat het over: OCMW, VDAB, integratiecentra, inloopteams, centra voor basiseducatie, vertrouwensartsencentra, mutualiteiten, BND's (lokale diensten voor buurtgerichte kinderopvang), centra voor volwassenenonderwijs, interculturele netwerken, vereniging voor armen, consultatiebureaus Kind en Gezin (sociaal verpleegkundigen), instituten voor samenlevingsopbouw, buurtwerk, plaatselijke werkgelegenheidsagentschappen (PWA's), werkwinkels, steunpunten tewerkstelling en integratie,... en nog andere.

Voor de aanwezigheid van toeleiders bestaat er een verschil tussen landelijke omgevingen en de (voor)stad. In stedelijke centra liggen toeleiders letterlijk 'om de hoek' en hebben ze een groter aanbod dan in meer landelijke werkingsgebieden. Voor die laatste is het dus belangrijk om ook buiten het eigen werkingsgebied te kijken. Mogelijk heeft de beoogde doelgroep geen vereniging of platform binnen het werkingsgebied zelf, maar bv. wel in de nabijgelegen stad. De Sociale Kaart, het Lokaal Sociaal Beleidsplan en de Gemeentelijke Adviesraad voor Kinderopvang (GAK) zijn bronnen om geschikte toeleiders op het spoor te komen.

Toeleiders kunnen een wezenlijke bijdrage leveren aan je sociale functie. Hun inbreng kan waardevol zijn om meerdere redenen.

Doelgroepen en hun opvangbehoeften in kaart brengen

- Welke doelgroepen zijn er binnen het werkingsgebied?
- Welke drempels ondervinden deze doelgroepen?
- Welke doelgroepen vallen uit?
- Wat zijn hun opvangbehoeften?
- Wat zijn de concrete en specifieke omstandigheden eigen aan deze doelgroep?
- Op welke manier kunnen voorzieningen voor deze doelgroepen bekender worden?
- Wat is de perceptie bij doelgroepen over de kinderopvangvoorzieningen?

Deze verkenning is een belangrijke start. Jan Maris bevestigt dit.

Gelukkig gaat er meer en meer aandacht naar de drempels die de toegang tot kinderopvang voor verschillende groepen bemoeilijken. Die groepen worden dikwijls omschreven als 'kansarmen' of 'kansengroepen'. Deze containerbegrippen zijn zo breed en alomvattend, dat je er weinig mee aankan. Als men specifieke drempels voor specifieke groepen wil wegwerken, is een duidelijke kijk op de verschillende soorten groepen, met hun specifieke kenmerken, noodzakelijk. (Antwerps Platform Generatiearmen, 2007)

Helpen bij de informatiedoorstroom

- Naar welke informatie vragen de toeleiders? (zie verder 'vragen van toeleiders') Hoe kunnen we die informatie ter beschikking stellen? Het kan bijzonder interessant zijn om de kinderopvang van binnenuit te laten kennen door een bezoek en een rondleiding.
- Welke informatie hebben ouders uit kansengroepen nodig? Wat is er nodig om hun perceptie bij te stellen?
- Wat is een goede informatiestrategie in functie van de doelgroepen? Geef je informatie via folders, op buurtactiviteiten, in een gratis deur-aan-deur-krantje, in een tijdschrift van de organisatie,...? In welke talen moet dat? Kiezen we hier voor foto's en ander beeldmateriaal?
- Welke rol willen de toeleiders spelen bij de informatiedoorstroom? Er is met name een groot verschil tussen folders ter beschikking stellen en actief informeren.

Toen we de ouders systematisch vroegen op welke manier ze de voorziening hadden leren kennen, kregen we volgende antwoorden: via buurtwerk, door te passeren langs de opvang, via een medewerkster, door de dokter, op aanraden van de consulente van Kind en Gezin,... Dit bracht ons ertoe om regelmatig de buurt in te gaan, de actoren in de buurt te bezoeken, folders uit te delen. Door de bevraging weten we dat een buurtgerichte promotie voeren zeer efficiënt is. ('t Stampertje, Brugge)

Kansengroepen toeleiden

Gerichte en gepaste informatie geven aan ouders is maar één aspect van het toeleiden. Effectief doorverwijzen en samen met de doelgroepouders op bezoek gaan in de kinderopvangvoorziening is een volgende stap. Toeleiders zijn vaak vertrouwenspersonen en kunnen dus bij het intakegesprek aanwezig zijn. Ook kunnen ze een rol krijgen bij de zoektocht naar een gecoördineerd opnamebeleid. Ze vormen een laagdrempelig meldpunt.

Kansengroepen en voorzieningen ondersteunen

Afhankelijk van welke toeleiders bij het netwerk betrokken worden, kunnen zij de gezinnen die instromen in de opvang ondersteunen. Dat kan op vele manieren:

- procedures en gemaakte afspraken mee opvolgen
- individuele zorgen doorspelen en bespreken
- bemiddelen bij misverstanden
- aanwezig zijn bij de intake
- de stem van de doelgroep vertegenwoordigen op overlegmomenten.

De voorzieningen zelf hebben ook baat bij een vlotte samenwerking:

- er is meer informatie over de doelgroepen (gevoeligheden, zorgen,...)
- er is kans om individuele gevallen te bespreken
- er is feedback mogelijk op de werking in functie van de doelgroepen.

Voor we zijn gestart met onze kinderopvang is er een groep samengesteld met afgevaardigden van de buurtscholen, moedergroepen, vertegenwoordigers van het inloopteam en het opleidingscentrum voor anderstalige nieuwkomers. Die groep gaf regelmatig opmerkingen en aanpassingen op onze plannen en feedback op de werking. Hierdoor hebben we het inschrijvingsbeleid grondig gewijzigd, meer plaatsen voorzien voor baby's en de inschrijvingen gekoppeld aan de start van de lessen voor nieuwkomers. ('t Sleepken, Gent)

Wat kunnen wij voor toeleiders betekenen?

De samenwerking kan ook voor toeleiders een meerwaarde betekenen. Onrechtstreeks werken voorzieningen mee aan het realiseren van hun doelstellingen: ze maken bv. tewerkstelling mogelijk, geven de kans om opleiding te volgen,... Door onze deskundigheid over kinderopvang kunnen de toeleiders hun kennis hierover uitbreiden. Toeleiders zijn daar vragende partij voor.

In oktober 2006 publiceerde het ESF-project 'Middenveld, kansengroepen en toeleiding tot kinderopvang' (Oost-Vlaanderen) een verslag met een aantal interessante bevindingen. Zo stelden ze vast dat middenveldorganisaties een tekort aan kennis ervaren over het kinderopvanglandschap. Dit komt hen nogal chaotisch over, in het bijzonder de inschrijvingsprocedures.

Zelfstandige onthaalouders, bij een dienst aangesloten onthaalouders, minicrèches, peutertuin, kinderdagverblijf, Buurt- en Nabijheidsdiensten, ... Voor een buitenstaander is het haast onmogelijk een zicht te krijgen op de verschillen die achter elke naam schuil gaan.

Een andere vaststelling van het ESF-project: er is onvoldoende afstemming en communicatie tussen middenveldorganisaties en de sector kinderopvang zelf. Een essentieel aspect is dat beide sectoren bijna niet rond de tafel zitten om te zoeken naar een sluitende aanpak van kinderopvang als randvoorwaarde voor bv. opleiding.

In een bepaalde gemeente was er een grote vraag naar occasionele opvang bij cursisten Nederlands Tweede Taal. Een aantal kinderopvangplaatsen werden specifiek vrijgehouden voor cursisten Nederlands Tweede Taal, maar die geraakten niet ingevuld. Waarschijnlijk zijn hier meerdere verklaringen voor: de opleiding die laattijdig uurroosters geeft aan de ouders, de opleiding die geen info geeft over kinderopvangmogelijkheden, de kinderopvang die het aanbod niet promoot, ouders voor wie de informatie niet volstond. In ieder geval: te weinig afstemming."

Middenveldorganisaties die met dit project waren verbonden, pleiten in hun beleidsaanbevelingen voor een structurele afstemming met de sector kinderopvang. Dat zou de netwerking ten goede komen. Net omdat kinderopvang een van de randvoorwaarden is naar werk en opleiding, is afstemming nodig tussen kinderopvang en andere sectoren.

In dezelfde brochure vind je een lijst van vragen die middenveldorganisaties hebben over kinderopvang:

- vragen over het inschrijvingsbeleid:

- Wat zijn de openingsuren?
- Is er occasionele kinderopvang? (Kunnen kinderen er deeltijds terecht of eenmalig of voor korte tijd? Is er crisisopvang mogelijk?)
- Zijn er voorbehouden plaatsen?

- vragen over de aanwezige expertise:

- Is er specifieke ervaring met de doelgroep?
- Zijn de nodige competenties aanwezig zodat ouders ook blijven komen?
- Is er ervaring over anderstalige nieuwkomers/ouders met drugsverslaving/allochtone ouders?

- vragen over het financiële plaatje:

- Wanneer krijgen ouders een fiscaal attest?
- Betalen ze volgens inkomen of is er een vaste prijs?
- Zijn er bijkomende kosten (luiers, voeding,...)?
- Moet een waarborg/voorschot betaald worden?
- Is er een sociaal tarief?
- Is er tussenkomst mogelijk door derden (OCMW, VDAB)?

De conclusie is eenduidig: toeleiders vragen zelf om geïnformeerd te worden over kinderopvang om hun eigen job naar behoren te kunnen vervullen.

Het organiseren van netwerken

De sociale functie heeft minder slaagkansen als kinderopvangvoorzieningen op zichzelf aangewezen zijn om bepaalde drempels weg te werken, ouders uit kansengroepen te bereiken en meer multifunctioneel te werken. Daarom is netwerking een belangrijk werkinstrument.

Over wat 'netwerken' precies inhoudt, bestaan verschillende opvattingen. Wij hanteren de volgende omschrijving: *Netwerken is een systematisch proces van ontmoeting waarbij de betrokkenen elkaar leren kennen en hun relatie versterken, waardoor voor elke partij meer hulpbronnen ter beschikking komen om de eigen doelstellingen te ondersteunen.* (vrije vertaling, John Hoppe, Independent Capital Company)

Netwerken is een proces aangaan waarbij de resultaten van de samenwerking mogelijk niet meteen zichtbaar zijn. Het vraagt een groei in het elkaar leren kennen, waarbij je in eerste instantie investeert in de samenwerking. Netwerken is een langdurig engagement waarbij wederzijdsheid belangrijk is. In een netwerk heb je betekenis voor elkaar: je draagt bij tot de realisatie van een gedeeld belang.

Door netwerken komt er makkelijker en meer informatie beschikbaar en ondersteunen beide partijen mekaar bij het nastreven van hun doelstellingen. Netwerking leidt in die zin tot efficiënter en productiever werk: niet iedereen hoeft zich in alles te specialiseren en in te werken op allerlei randdomeinen. De kerntaak kan centraal blijven staan.

Wanneer je netwerkrelaties legt, is het goed om rekening te houden met een aantal aandachtspunten. Een eerste aandachtspunt is: wacht niet af, maar start zelf een netwerk op als hier nood aan is. Omdat het belangrijk is om elkaar te leren kennen, verlopen de contacten het best persoonlijk. Communicatie via e-mail en/of telefonische contacten kunnen ondersteunend zijn, maar reëel overleg is essentieel.

▪ De sociale functie van de kinderopvang: netwerken ▪

Een netwerk levert pas vruchten af als je voldoende investeert in het leren kennen van elkaars werking en wederzijdse belangen. Gemeenschappelijke kenmerken en doelstellingen zoeken en de wederzijdse verwachtingen verhelderen zou vanaf de start in de focus moeten staan. Omdat samenwerken aan gedeelde belangen een langdurig engagement is, kun je beter niet ad hoc werken maar de contacten structureel vastleggen: wanneer, waar, met wie, waarover komen we samen?

Om de samenwerking zelf goed te laten verlopen, zijn vaste contactfiguren aan te raden. Toeleiders kunnen daarvoor een 'brugfiguur' aanduiden die zich wat specialiseert in de vraagstukken rond opvang en binnen hun organisatie het aanspreekpunt kan zijn voor kinderopvang. Het is goed om regelmatig de samenwerking in het netwerk te evalueren, zodat bijsturen tijdig en doordacht kan gebeuren.

Enkele getuigenissen:

Het Huis van het Nederlands in Gent heeft een aparte projectverantwoordelijke kinderopvang in dienst genomen. Zijn taak is onder meer het opzetten van een samenwerkingsverband rond kinderopvang voor de cursisten met als doel een structurele opvang te vinden voor 5 tot 15 plaatsen.

Het Gentse Lokaal Overleg is uitgebreid met diverse actoren uit het socio-economische middenveld (VDAB, PWA, OCMW) en een organisatie waar armen het woord nemen. Door de aanwezigheid van dit socio-economisch middenveld is er in het Lokaal Overleg veel meer aandacht voor kansengroepen in de kinderopvang dan in een ander Lokaal Overleg.

Enabling niche

De term *enabling niche* komt uit de empowermentliteratuur (Taylor, 1997) en duidt op omgevingen die gericht zijn op het scheppen van maximale ontplooiingskansen voor mensen. *Enabling niches* zijn sociale ruimtes waarin je niet wordt gestigmatiseerd (als bv. steuntrekker, werkloze,...) en waarin er aandacht is voor de gehele persoon. Die ruimtes nodigen uit tot sociaal contact, sociale steun en het gebruik en aanleren van vaardigheden. Het zijn ruimtes waarin mensen zich sociaal gewaardeerd voelen en tot medezeggenschap worden uitgenodigd. Dit sluit perfect aan bij het begrip 'ontmoetingsruimte', dat naast het thema van de toegankelijkheid een tweede aspect van de sociale functie inhoudt.

Als kinderopvang erin slaagt om ervaren te worden als ontmoetingsruimte voor alle ouders, draagt dat zeker bij tot de actieve werving: laagdrempeligheid verhoogt de contactmogelijkheden met kansengroepen. Wanneer daarenboven kansengroepen zich ook 'thuis en welkom' voelen in kinderopvangvoorzieningen, heeft dat een verbindend effect. En dat komt tegemoet aan de continue activering.

Als kinderopvangvoorzieningen deze ontmoeting mogelijk willen maken, moet eerst zichtbaar en ervaarbaar zijn dat zij daadwerkelijk open staan voor elke ouder. Die uitstraling is er niet vanzelf. Om jezelf zichtbaar te maken aan potentiële gebruikers moet je actief naar buiten komen. Enkele mogelijkheden op een rijtje:

- activiteiten in de buurt: wandelingen, boodschappen doen, meedoen aan speelstraten
- deelnemen aan buurtcomités, wijkfeesten, activiteiten
- beeldmateriaal aanmaken en ter beschikking stellen (video, fotoboek)
- informatie beschikbaar stellen op strategische plaatsen: folder, affiche (infobord OCMW, plakzuil voor het buurthuis,...)
- 'werkjes' verspreiden (bv. tekeningen bij de buurtbakker)
- locaties en materiaal ten dienste stellen van buurtorganisaties

Een aantal praktijkvoorbeelden maken dit concreet:

Opsinjoren is een initiatief van de stad Antwerpen dat wijkverenigingen ondersteunt die activiteiten voor buurtbewoners organiseren. De moedergroep van Okido-mobiel organiseerde een Winterfeest met de steun van Opsinjoren. Tijdens de namiddag werd de straat afgesloten en werden er drankjes en hapjes geserveerd aan alle buurtbewoners. Er was animatie voor de kinderen en er werden

kerststukjes verkocht voor een symbolisch bedrag. Met dit initiatief zet de opvang zichzelf in de kijker, maar creëren we ook de gelegenheid voor ouders en buurtbewoners om sociale contacten in de buurt op te bouwen. (Okido-mobiel, Antwerpen)

Onze kinderwerking is actief aanwezig op verschillende activiteiten in de buurt. Bij de heropening van het buurtpark zorgden begeleiders voor circusanimate en een schminkstand. Bij verschillende straat- en buurtfeesten werken we ook actief mee: soms alleen begeleiders die bv. verhalen vertellen, soms ook de kinderen met circusacts, en soms ook de ouders, bv. door te zorgen voor multiculturele hapjes. (Fabota, Leuven)

Met ons opvanginitiatief maken we deel uit van de werkgroep 'buurtfeest' die jaarlijks een rijk aanbod aan activiteiten organiseert als rommelmarkt, een eet- en drankfeest, muziekoptredens. De dag start met een stoet door de buurt. De begeleiders, ouders en kinderen lopen daarin mee. In de namiddag zorgen ouders en begeleiders voor een kinderspeelhoek en kinderanimatie voor baby's, peuters en kleuters. ('t Kriebelhuis, Gent)

Praktijkvoorbeelden

Onderstaande projecten zijn praktijkvoorbeelden waarbij netwerken van de kinderopvang met andere organisaties belangrijk waren om de vooropgestelde doelen te realiseren. Elk project wordt kort gesitueerd. Voor meer informatie verwijzen we naar bestaande teksten.

Het XYZ-project

Het XYZ-project was een tijdelijk samenwerkingsverband in Brussel tussen de kinderopvang en allerhande vrijetijdsvoorzieningen. Het doel was het aanbod voor kinderen uit kansarme wijken beter op elkaar af te stemmen, hierrond samen te werken en kinderen gepaster te oriënteren. Een belangrijke conclusie uit dit project is het belang van een netwerkontwikkelaar om dynamiek te houden in het samenwerkingsverband. Bovendien blijkt ook het belang van gestructureerd overleg en dialoog. Helderheid over 'waarom deelnemen' en het 'gemeenschappelijk belang' staat hierbij centraal.

Meer informatie op www.vbjk.be.

Buurtgerichte kinderopvang

In Gent zijn er diverse kansarme wijken met een grote diversiteit aan gezinnen. Omdat veel van deze gezinnen niet of ondervertegenwoordigd waren in de kinderopvang, werd een project ontwikkeld om de toegankelijkheid te vergroten. De kinderopvang werkte hier samen met buurtorganisaties en gebruikte hun kennis en ervaring in een stuurgroep die het ganse project aanstuurde. Uit dit project leren we dat bekendmaking en gepaste informatie effectief bijdragen aan een betere instroom. Het project geeft aan dat concreet samenwerken rond een bepaald doel de samenwerking binnen het netwerk meer vorm geeft.

Meer informatie in 'Handleiding buurtgerichte kinderopvang', VBJK, Gent, 2004.

Bruggen bouwen

Het project 'Bruggen bouwen' is tot stand gekomen naar aanleiding van de vaststelling dat nieuwkomers amper terecht konden in de Brusselse kinderopvang. Nochtans was kinderopvang hebben een belangrijke randvoorwaarde om een inburgeringstraject te kunnen volgen. Kinderopvang werkte hier nauw samen met onthaalbureaus. Aanvankelijk waren er drie kinderdagverblijven betrokken bij het project (15 kindplaatsen), dit groeide uit tot een groep van zes voorzieningen (25 kindplaatsen). Een belangrijk besluit was dat een brugfiguur (de trajectbegeleider) van wezenlijk belang is. Niet alleen in functie van goede informatie, vooral omdat die in veel omstandigheden de vertrouwenspersoon is. Ook is het belang gebleken van de onthaalbureaus voor het stellen van de juiste vragen bij een aanvraag voor kinderopvang.

Meer informatie in 'Bruggen Bouwen. Kinderopvang en Inburgering, samenwerken aan toegankelijkheid', VBJK, Gent, 2006.

